

Верховний
Суд

Практика Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо видачі обмежувального припису

(Київ, 25 липня 2022 року)

Ганна Коломієць

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду

Нормативно-правове регулювання

- Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству і боротьбу з цими явищами (так звана Стамбульська Конвенція), яку Україна підписала 07.11.2011 року, а ратифікувала 20.06.2022 року.
- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 року
- Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» від 08.09.2005 року
- Цивільний процесуальний кодекс України (Глава 13 Розділу IV)

Стаття 53 Стамбульської Конвенції «Обмежувальні або захисні приписи» зазначає, що сторони (держави) вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб **належні обмежувальні або захисні приписи були доступними для жертв усіх форм насильства**, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

В національному законодавстві України такий юридичний інструмент протидії домашньому насильству як **видача обмежувального припису** стосовно кривдника, який вчинив домашнє насильство або насильство за ознакою статі – передбачений статтями 24, 26 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», статтею 21-5 ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків».

Порядок застосування цього юридичного інструменту судами встановлений Главою 13 Розділу IV ЦПК України.

Застосування **статті 53 Стамбульської Конвенції** означає, що суд вправі видати обмежувальний припис незалежно від результатів цивільного, адміністративного чи кримінального провадження.

У КЦС ще до ратифікації Стамбульської Конвенції вже сформована така судова практика.

- Наявність кримінального провадження у зв'язку із вчиненням домашнього насильства не є перешкодою і не позбавляє потерпілу особу права звернутися до суду в порядку цивільного судочинства із заявою про видачу обмежувального припису, так само, як і розгляд відповідної цивільної справи не є перешкодою для здійснення кримінального провадження щодо кривдника (справа № 646/2950/20)

Обмежувальний припис:

- не є покаранням особи, а є **тимчасовим заходом**;
- виконує захисну та запобіжну функції та направлений на :
  - попередження вчинення насильства,
  - забезпечення першочергової безпеки осіб до вирішення питання про кваліфікацію дій кривдника і прийняття стосовно нього рішення у відповідних адміністративних або кримінальних провадженнях.

Заборона медіації як способу вирішення спорів стосовно всіх форм насильства

- Частиною першою статтею 48 Стамбульської Конвенції встановлена заборона на обов'язкові альтернативні способи вирішення спорів (медіація), у тому числі посередництво та примирення, стосовно всіх форм насильства

Видача обмежувального припису є заходом впливу на кривдника, який може вживатися лише в інтересах постраждалих осіб та у разі настання певних факторів і ризиків, які підлягають обов'язковому доказуванню (фактів)

- Сам факт звернення заявника до органів поліції щодо вчинення домашнього насильства без належних та допустимих доказів, що підтверджують такі дії, не є достатнім підтвердженням вчинення такого насильства та застосування судом до кривдника спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (справи №№ 640/23804/18, 635/4854/19, 336/5627/19, 754/6995/19, 363/3496/18).

Продовження щодо фактів:

- Факт внесення відомостей про кримінальне провадження до ЄРДР за відсутності інших доказів вчинення домашнього насильства не є безумовною підставою застосування судом до відповідної особи спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (справи №№ 755/5273/19, 756/11732/18, 159/5880/18)
- Факт проведення правоохоронними органами профілактичної бесіди із заінтересованою особою не може свідчити про систематичне насильство щодо заявника (справа № 760/26496/18)
- Факт лише сварок і непорозумінь між колишнім подружжям на побутовому ґрунті свідчить про наявність конфлікту між ними та не підтверджує факту вчинення заінтересованою особою домашнього насильства, що є необхідною умовою застосування судом спеціальних заходів (справа № 545/744/19)

Продовження щодо **фактів** (у справах, що стосуються дітей):

- Спир між сторонами про розірвання шлюбу, стягнення аліментів, визначення місця проживання дітей або про поділ майна подружжя не може бути вирішений шляхом застосування заходів обмежувального припису (справи №№ 753/8626/19, 640/23804/18)
- Вчинення перешкод у спілкування з дитиною не може вважатися домашнім насильством, а тому не є підставою для видачі обмежувального припису (справа № 539/132/18)
- Відмова кривдника від соціального супроводу дітей, ненадання добровільно матеріальної допомоги на утримання доньки, яка продовжувала навчання, та невідповідальне ставлення до виховання дітей не є **безумовною** підставою для застосування заходів обмежувального припису (справа № 159/5880/18)

Вплив обмежувального припису на реалізацію права одного з батьків на участь у вихованні та утриманні дітей:

- Тимчасові обмеження прав особи, що здійснює домашнє насильство, мають бути пропорційними меті застосування щодо неї обмежувального припису (справа № 154/1692/19)
- Видача обмежувального припису не суперечить умовам укладеної між сторонами мирової угоди про участь у вихованні та утриманні дитини і не порушує права батька, у випадку доведеності факту вчинення ним домашнього насильства (справа № 642/5744/19)
- Під час розгляду справ про видачу обмежувального припису не визначають права та обов'язки батьків стосовно дітей, а заперечення можливості видачі обмежувального припису стосовно одного з батьків позбавляє скривдженого гарантій на спеціальні засоби правового захисту, які передбачені ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (справа № 753/19409/19)

Безпеці постраждалої особи надається першочерговий пріоритет навіть над майновими правами осіб на житло

- Тимчасове обмеження права власності або користування кривдника з метою забезпечення безпеки постраждалої особи шляхом встановлення судом обмежувального припису є легітимним заходом втручання у справа та свободи особи. Під час вирішення питання щодо застосування такого заходу суд не підставі установлених обставин справи та оцінки факторів небезпеки (ризиків) щодо вчинення домашнього насильства має оцінити пропорційність втручання у справа і свободи особи-кривдника, враховуючи, що ці заходи пов'язані з протиправною поведінкою останнього (справи №№ 766/13927/20, 754/11171/19, 753/7157/19)

Виключення з цього правила – якщо кривдник не досяг 18-річного віку

- Спір щодо користування житловим приміщенням та речами побутового вжитку може бути врегульовано шляхом видачі обмежувального припису за умови доведеності факту економічного насильства (справа № 607/10122/19)

Безпеці постраждалої особи надається першочерговий пріоритет навіть над майновими правами осіб на житло

- Закон не передбачає такого виду обмежувального припису, як заборона особі входити до місця реєстрації (квартири), тому за умови доведеності вчинення насильства суд може застосувати інших захід шляхом заборони перебувати у місці спільного проживання (справа № 638/17813/18)
- Спир щодо користування житловим приміщенням та речами побутового вжитку може бути врегульовано шляхом видачі обмежувального припису за умови доведеності факту економічного насильства (справа № 607/10122/19)

Питання оцінки ризиків

- Під час вирішення питання щодо продовження обмежувального припису із застосуванням положень статті 350-7 ЦПК України суд повинен досліджувати ризики повторного вчинення насильства, а не сам факт його вчинення (справа № 359/10231/18)
- Притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства (ч. 1 ст. 173-2 КУпАП) та ризики продовження та повторення випадків домашнього насильства можуть бути підставою для застосування заходів обмежувального припису (справа № 452/317/19)

Щодо форм домашнього насильства

- Факт несплати заінтересованою особою комунальних платежів та аліментів не свідчить про **економічне** насильство та не є підставою для видачі обмежувального припису (справа№ 712/468/19)
- Видача обмежувального припису є обов'язковою в разі доказово обґрунтованого постійного використання у безпосередньому спілкуванні або переписці з колишнім чоловіком /дружиною та дітьми погроз, у тому числі фізичною розправою, вживанням щодо них ненормативної лексики, образ та приниження, які кваліфікуються як домашнє насильство у формі **психологічного** насильства (справа № 753/10840/19)
- Електронні докази у вигляді смс-повідомлень та запису телефонних розмов на підтвердження факту вчинення **психологічного** насильства повинні враховуватися судом для всебічного, повного та об'єктивного розгляду справи (справ № 159/4550/19)

Строки дії обмежувального припису

- Строк дії обмежувального припису має бути пропорційним і достатнім та визначається судом із урахуванням оцінки ризиків (справа № 415/10120/18)
- Під час вирішення питання щодо продовження обмежувального припису із застосуванням положень статті 350-7 ЦПК України суд повинен досліджувати ризики повторного вчинення насильства, а не сам факт його вчинення (справа № 359/10231/18)

Огляд практики Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду щодо видачі
обмежувального припису (2021 рік)

Верховний
Суд

Дякую за увагу!